

Eerder gepubliceerd in *Heraldisch Tijdschrift* 12 (2006): 47-48. Met toevoeging van twee gekleurde afbeeldingen aan het eind van het artikel (2015).

Het zeventiende-eeuwse wapen van Walcheren

Anton C. Zeven

Sleutelwoorden: Walcheren, Chroniick van Zeelandt, wapen

Het was in Nederland gebruikelijk dat gewesten een wapen voerden. Zo vinden we voor de Veluwe, één van de kwartieren van het hertogdom Gelre, een wapen dat identiek is aan het wapen van de kwartierhoofdstad Arnhem¹. Men gebruikte de zegelstempels van de stad, en op officiële documenten, door het Kwartier uitgegeven, wordt ook het wapen van Arnhem als het kwartierwapen gedrukt. Andere voorbeelden zijn te vinden in de Vries' boek over de wapens van de Nederlanden².

In 1644 werd door Zuerius van Boxhorn de eerder door Johan Reygersbergen geschreven *Chroniick van Zeelandt*³ na revisie en aanpassing opnieuw uitgegeven. Hierin vinden wij een beschrijving van het wapen van Walcheren (afb. 1). Het toont ons een walvis op een.

Afb. 1. Het wapen van Walcheren, ontleend aan Zueris van Boxhorn (1644); zie bron 3. Foto: auteur.

golvend doorsneden zee. Schilddekking: een kroon met acht parels en drie drie-parels*. Schildhouders: twee militairen in 17de eeuws uniform. Van Boxhorn legt een band tussen de naam Walcheren, dat mogelijk van Walvis afkomstig zou zijn, immers Walcheren voert een walvis in zijn wapen. Hij schrijft:

Waar van dese naem [*Walcheren*] oorspronckelijck ghekomen sy, vinde onderscheyden ghevoelen. Levinus Lemnius haelt hem af van de Walen; als de welcke haer eertijds hier nader souden gheslaghen hebben. Andere van de Wal-visschen, welcker meyninghe, soo als Reinerus Vitellius schrijft, schijnt bevesticht te werden met het wapen des eylandts, - het welke een Walvisch ghevoert.

Maar hij, van Boxhorn, staat hier niet achter. Hij schrijft: *De ghewoonlijcke wapenen van Steden, seer laet ghebruyckt in Nederlandt ende opghekomen, ghelijck dat by ons, in een bysonder werck, boven alle teghenspreekinghe, met Godt, sal werden bewesen hebben hier te lande veel haren oorspronck uyt soodanighe uytlegginghen die men dachte met den selver naem over een te komen. Om dat men waende dat in Hollandt Leyden de naem hadde dat*

door het openen harer poorten, vry ende veylich gheleyde den wandelden man wierde ghegeven, heeft twee sleutelen, Munnickendam (onghetwijfelt alsoo gheseght van het water, genaemt de Munninck) een Munninck, Enckhuysen, quansuys als Harenkhuisen, de Haringhen, ende, om tot Zeelandt te komen, Vlissinghe ofte Vlessinghe, een vlesse in het wapen ghekregghen. Die dusdanighe versierde oorspronghen van namen aen nemen, om dat de overeenstemmingen daer van in de wapenen meerendeels uyt de beuselachtighe uytleggingen der namen van Steden zijn ghesproken. Om dat ter Goes een gans in het wapen heeft, volghet niet, dat van eene versamenlinghe ende menichte van gansen hier omtrent haer naem heeft ontfanghen; maer het volghet wel, dat de gans in het wapen ghevloghen is, om dat goes oock een ganse beteyckent. Wat mijn ghevoelens belamghet, ick houde het daer voor, dat alsoo goes in de overoude Deensche ende Nederduytsche tale beteyckent, een gantschwelighe, vruchtbare aerde; dese Stadt, als eene soodanige landouvv ghelegghen, haer naem daer van heeft verkregghen. Ende hierom vverdt dese Stadt niet soo eensaem goes ghenampt maer ter, of van der Goes, dat is een Stadt in een vvellustighen acker ghelegghen.

Dus van Boxhorn stelt duidelijk: eerst de naam van de plaats, die gebaseerd is op iets kenmerkends voor de plaats en vervolgens een wapen, dat gebaseerd is op onbekendheid met de toponymische verklaring van de plaatsnaam.

Bronnen

¹Zeven, A.C. 2004. *Glaasjes met het wapen van het Kwartier van Veluwe*. Veluwse Geslachten 29: 34-35. Zie ook voor meer gegevens en een afbeelding: P.J.W. Beltjes. 1989. *De wapens der Gelderse kwartieren onder de Republiek*, p. 67-85 in Van Gelre tot Gelderland, 650 jaar besturen van Gelderland 1339-1898. Nijmegen. 143p.

²de Vries, H. 1995. *Wapens van de Nederlanden. De historische ontwikkeling van de heraldische symbolen van Nederland, België, hun provincies en Luxemburg*. Jan Mets, Amsterdam. 222p.

³*Chroniick van Zeelandt, eertijds beschreven door d'Heer Johan Reygersbergen, ende vermeerderd door Marcus Zuerius van Boxhorn.*

**In de CD-Wapenboek van de Vereniging Veluwse Geslachten heb ik deze term geïntroduceerd en gebruikt. De term vat samen: twee parels getopt door een parel.*

Wapenbeschrijving: in goud een zwarte walvis zwemmend op een zee gegolfd van blauw en zilver van zes stukken.

Ontleend aan Heraldry of the World, van Ralf Hartemink.

Ontleend aan Centrale Directie van Walcheren.